List 27.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 7. julija 1858.

Sedanja žitna céna in njeni nasledki.

Govor gosp. Karla viteza Kleyle-ta v poslednjem vélikem zboru c. k. kmetijske družbe na Dunaji.

Kar bom govoril o sedanji žitni ceni, ne bom govoril iz svoje volje, temveč sem prisiljen o tem govoriti.

Sleherni umen kmetovavec je menda že sam opazoval in preudarjal nizko ceno žita, pa tudi njene sedanje kakor tudi prihodnje nasledke.

Godí se mi pri tej reči, kakor zdravniku, kteri ima hudo rano preiskovati. Zdravnik vé gotovo, da preiskovanje rane dela bolniku bolečine, gotov pa ni nikakor, ali zadostujejo sedanje zdravniške vednosti, rano zaceliti. Rano pa mora vendar pregledati in preiskati, ker bi utegnili biti nasledki njeni prevažni, če bi si zdravnik po vsi moči ne prizadeval zvediti, kakošna je rana in kako jo zaceliti.

Poslednji čas smo doživeli v kmetijstvu tako poskakovanje žitne céne, da je tudi kmetijstvo, če tudi je najstareje in najterdneje obertovanje, se tako rekoč v nekako loterijo preverglo. Ti poskoki in te odjenjave žitne cene so pa ravno največje ovére poštenega teržtva. Tudi o nizki ceni — če je le stanovitna — se dá z dobičkom kaj početi. Ako se pa kdo ravná po višji ceni, mora opešati, če cena prehitro odjenja in nizko pride. Nehati mora kmetovavec s to barantijo, ako si ne poíše novih potov za svoje početje.

Al to stane sedaj kmetovavce silno težko. Večidel imajo gospodarji svoje kmetije take, da leží v njih velik kapital; če pa potrebujejo za svoje gospodarstvo dnarja, ga ne dobé za take činže, pri kterih bi shajati mogli. Na drugi strani morajo pa skoraj povsod — prav malo dežel je, da ne — delavce silno drago plačevati. Zadnjič vé slednji, koliko mora še davkov odrajtovati.

Pred so ljudje prodajali in kupčevali s tem, kar jim je zemlja dajala; potem so začeli z dnarji barantati, in to je povzdignilo ceno vseh rečí kaj visoko. To je kmetijstvu pomagalo na noge, kakor malokdaj pred. Omislili so si mnogoverstne mašine; vpeljali so drenažo, kupili so si mnogoverstnega gnojíla, — z eno besedo, prijeli so se različnih umetnih pomočkov, s kterimi so si povsod prizadevali kmetijstvo spraviti na višjo stopnjo.

Pa ravno, ko je vse tako lepo od rok šlo, je cena žita odjenjala.

Sprašujmo tedaj: Kako je prišla nizka céna, — ali bo obstala ali ne, in kaj moremo storiti, da se ognemo hudih nasledkov?

Žitna cena pred malo leti je bila nezmirno visoka, kakoršne se nihče ni nadjal. Tega pa so bile nenavadne okoljšine krive. Zaperte so bile namreč dežele, iz kterih dobiva Evropa večji del žita: o vojski Rusov namreč s Turki, Francozi in Angleži niso mogle te dežele spečavati, kar so čez svojo potrebo pridelale. Razun tega so se skoraj v vseh deržavah na vojsko pripravljali, in ker so mogli zavoljo tega veliko veliko žita za armade nakupovati, si je mislil vsaki žitar: zdaj bo dobička na cente! in skupovati je začel žita.

Koj potem so imeli rodovitne letine ravno v tistih deželah, ktere mnogo poljskih pridelkov v druge dežele prodajajo, namreč v južno-evropejskih deželah in v Ameriki; na Angležkem, Francozkem, Nemškem pa so le srednje letine imeli. Ponujati in ponujati so začeli naenkrat žita iz vseh krajev. — Poti, po kterih se je žito dovaževalo, so se okrajšale, olajšana je bila kupčija, kolikor se je dalo, in obilnosti se je pot odperla v vse dežele, če so bile še tako deleč. Kar naenkrat pride stiska nad kupčijstvo in dnarje; serce je upadlo vsakemu, kterega je mikala kakošna barantija.

Vse to pa je storilo, da je žitna cena padla. Kaj mikavno je, pregledovati ceno, po kteri se je žito lansko leto prodajalo, kako so po žetvi kmetovavci in kupčevavci prerokovali, da bo cena poskočila, — in nihče ni mislil, da bi môgla na tisto nizko stopnjo priti, na kteri je sedaj.

Še le potem, ko smo zvedili iz Evrope, Amerike, in iz celega sveta, kako se je letina obnesla, in ko smo vidili, da se je povsod dobro ali vsaj srednje obnesla, in da ji kupčija ni kós, je cena začela čedalje bolj padati. V poslednjih dveh letih smo doživeli čudni prikazek, da je berž po žetvi cena žita najvišja bila, — najnižja pa spomladi, ravno takrat, ko bi imela višja biti. Sila je bila za živinsko klajo in kmet je bil prisiljen, svoji živini žito pokladati, pa vendar se ni reč nič kaj spreobernila. Tudi upanje, da bodo žganjarije več žita porabile, je splavalo po vodi.

Se vé, da je bilo žito najpervo tam najceneje, kjer je kupčija z žitom največja, — na Ogerskem, v Ameriki. Od ondod je bilo v druge dežele zanešeno.

Vprašanje je tedaj: kteri nasledki izhajajo iz tega že zdaj, in kteri bodo še izhajali?

Že zdaj se vidi, da zemljišni dohodki prihajajo čedalje nižeji in nižeji. Kteri obdeljuje zemljiša na svoje stroške, dobiva manj iz njih, kakor je dobival nekdaj; kteri je dal svojo kmetijo v zakup ali štant, mora znižati zakupnino, da ne spravi zakupnika (štantmana) popolnoma na kant. — Ker so posestniki v veliki stiski za dnarje, tudi polja ne morejo obdelovati kakor napredek časa terja. To pa spet tare fabrike kmetijskih mašin, in že se vidi, da imajo letos manj dela, kakor vlani. Pa tudi kmetovavci ne obračajo toliko dnarja na obdelovanje zemljiš, in to spet zavéra napredek kmetijstva.

Da bodo vsi ti nasledki sčasoma še veliko huji, ako žitna cena stanovitno nizka ostane; da zemlja ne bo samo manj dohodkov dajala, temoč da bojo zemljiša tudi manj vredne zavoljo tega; da bode zavoljo večjega pomanjkanja dnarjev tudi sila veliko prememb v posestvu: tega vsega ne bo nihče tajil, kdor to reč natanko prevdarja. Vse to se bo tem beržeje zgodilo, kolikor težeje bo dnarja dobiti, kolikor večji činži se bojo za izposojeni dnar mogli odrajtovati in kolikor več davkov mora dežela plačevati.

Na vprašanje: ali bode ta nizka cena dolgo taka ostala, ne more nobena živa duša gotovega odgovora dati. Kar si jez prederznem na to reči, je le pohleven

opomin; mislim pa, da moramo to reč pretresti, kar moramo, dasiravno nam je prihodnost neznana, vsaj po dozdevnosti rajtengo storiti, da bomo potem svoje kmetijstva uravnali. Pretresimo tedaj to reč!

Okoljnosti, iz kterih nizka cena izvira, so ali take, ktere so stanovitne, ali pa take, ktere le nekaj časa terpé.

Med stanovitne štejemo pervič to, če se veliko več prideluje, in sicer zlasti v takih deželah, kjer že neobdelana zemlja brez vsega gnoja in s celó majhnim delom žita rodí. Tako prosto pridelovanje žita je najperva stopinja za povzdigo kmetijstva. Večje ko prihaja število ljudí in bolj ko se omikujejo, bolj se tudi razširja poljodelstvo v tacih deželah, ktere se samo s kmetijstvom pečajo in ne potrebujejo veliko dnarjev za to.

Druga stanovitna okoljnost je, da po železnicah se vse blago lahko križem sveta vozi. Svet se je napravljanja teh železnih potov z vso gorečnostjo lotil in bo še dalje tako ravnal. Ložeje in pa tudi ceneje bodo tedaj zakladi žita v Evropo na prodaj prihajali.

To dvoje bode ostalo stanovitno.

Nestanovitne ali le nekaj časa terpeče okoljnosti pa so po mojem mnenji čez navado dobre letine in pa velika stiska v dnarjih in kupčijstvu.

Take dobre letine, kakor lansko leto, ne bo kmali povsod, in tako huda stiska v dnarjih in kupčijstvu, kakor je lani bila, gotovo tudi ne bo ostala. Če bi se to zgodilo, bi bila nesreča neskončna.

Kadar bodo nehali uzroki, ktere smo ravno imenovali nestanovitne, bo tudi žitna cena nekoliko poskočila. Zlo pa cena ne bo tako kmali poskočila, ker smo rekli, da se dan današnji več žita prideluje in da je mogoče, pridelke lahko po svetu razpošiljati. Kolikor tedaj jez previdim, naj kmetovavci nikar ne upajo, da bo žitna cena kaj kmalo poskočila, ako se ne primeri kaj posebnega; ne smejo tedaj upati, da bo pridelovanje žita kaj več dobička neslo.

Treba bo tedaj svoje gospodarstvo tako napraviti, da mu bo, tudi o nizki žitni ceni, saj nekoliko dohodkov donašalo, če ravno ne velicih.

Kako pa bo to začeti?

(Konec sledi.)

Poduk

za take, kteri niso zdravniki, kako oživljati dozdevnomertve in pomagati v naglih smertnih nevarnostih.

Kako ravnati s takimi, kteri se v škodljivem zraku zadušé.

1. Človek se zaduší: Če prebiva v zapertih prostorih, v kterih se napravljajo ali naberajo škodljivi zraki (lufti); taki zraki so: puh tlečega oglja in premoga; ogelno-kisli gaz ali hlip od vina, óla ali mošta, kadar vrè; gaz za svečavo; puhi od sogretega hudičevega olja ali od žveplokisline, solnitaro-kisline in solno-kisline, fosfora, zginljive lugaste soli, potem zraki, kteri se nahajajo v vodnjakih, jamah, sekrétih in druzih tacih prostorih, če so bili dolgo zaperti in ni prišel čisti zrak do njih.

2. V tacih primerljejih se mora človeku najpervo čistega zraka dati. Zavoljo tega se morajo hitro hitro okna in vrata odpreti, zlasti pa da se človek odnese iz kraja, v kterem je, na čisti zrak.

3. Preden gré pa kdo po njega na tako mesto, je dòbro, na priliko, v hramu, v kterem vino, ol ali kaka druga tekočina vrè, vrata in okna odpreti in apnénice va-nje vliti, ali v vodnjake (štirne), jame itd. s primerno pripravo goreče slame, gorečega lesa, tersak metati; ogenj požrè nevarne soparce, da je potem varno, stopiti v tak hram.

4. Kdor gré po tacega človeka, naj se spustí, z gobo v jesih pomočeno pred ustmí, na vervi okobal po vretenu počasi doli; okrog života mora biti še z drugo vervjo prevezan, ktera je gori terdno privezana, da more lahko znamenje dati, kadar hoče, da ga gori potegnejo. Spuša se pa samo tako globoko, dokler mu goreča sveča, bakla ali terska sama ne ugasne.

5. Človek, kteri je bil iz škodljivega zraka prenešen, se položí v hladni, s čistim zrakom napolnjeni stanici, če je vreme ugodno pa pod milim nebom s podloženo glavo na tlà, toda hudo pretresati se ne smé pri tem.

6. Potem se mu mora glava pozimi s snegom dergniti, o druzih letnih časih pa z rutami v merzli vodi zmočenimi obkladati ali z merzlo vodo polivati, nekoliko od delječ z njo škropiti, život pa v pogreto rujuho kakor s plajšem zaviti.

Tudi naj se po životu umiva z jesihom, in jesiha z vodo zmešanega mu v usta dajati je dobro.

7. Da začne sopsti, je tudi tukaj stanovitno tako ravnati, kakor je bilo že rečeno pri tistih, v ktere je trešilo ali kteri so utonili.

8. S temi pomočki je z majhnimi prenehljeji tako dolgo poskušati, da se sliši nekako pihanje skozi nos, da začne ihtéti ali nekake debele pene iz sebe metati, ali pa da ni nikakoršnega upanja več, ga oživiti.

9. Da more bljuvati, se mu šegeta gerlo s peresom z oljem pomazanim.

10. Ko je izbljuval in ložeje dihati začel, se obriše, zavije v pogrete pertene rujuhe rahlo in položí na posteljo z visokim zglavjem. Potem je zdravnika poklicati, da ga ta prevzame.

Zgledi slovenščine iz 16. stoletja.

V katekizmu, ki ga je po novoverskem Primožu Trubarju izdal Juri Dalmatin leta 1548, se razun druzih starjih in novejših pesem nahaja tudi sledeča:

Zoper Turka.

O ti mogočni večni Bog,
Naš Oče lubeznjivi,
Kerščanstvo vpije iz nadlog
K tebi Bog milostivi.
Ne zapri nam gnade tvoje,
Kir spoznamo grehe svoje,
V kterih smo mi stali.

Božji uk smo frahtali,
Za Boga nič rodili;
Nega gnade nič ahtali,
Zato nam Turek sili
Čez nas s silno vojsko,
In hoče svojo roko
Vse kerščanstvo potreti.

Spomni Bog dobrote svoje
Inu se usmili čez nas,
Ne vzami pomoči tvoje
Od kerščanstva zdajni čas.
Naša bramba ne gré naprej,
Kadar tvoje pomoči nej,
Tiga Turka pregnati.

O Bog Oče nebeški sam
Nas hoč tiga uslišati,
Pomagaj vsim kerščenikam
Zoper Turke štritati,
V tim imenu Jezusovim,
Tvojga Sina Kristusovim,
Kakor si nam obljubil.

O Jezus Kristus, pravi Bog
Od nas se ti ne loči,
Pomagaj nam iz naših nadlog,
Tvojo milost nam vošči.
Skozi tvojo martro britko,
No skoz tvojo smert grenko
S turške roke nas reši.

O Bog sveti Duh troštar naš,
Te prosimo, nas brani,
Reši nas zdaj na vsaki čas,
Vse kerščanstvo ohrani.
De se nič Turkov ne bojé,
Skoz tebe njim zoper stojé,
Na vseh vojskah dobijo.

De bomo mi kerščeniki
V pokoji prebivali,
Pred našimi sovražniki
Zmirom doma ostali;
Ljubili svojga bližniga
Boga Očeta našiga.
Timu čast bod. Amen.

Ime pesnikov tukaj ni naznanjeno, kakor se pa sploh pri vseh druzih pesmih nahaja; utegnila bi tedaj biti iz katoliške roke, samo na koncu nekaj prenarejena. Kaže se iz tega zgleda, kako malo ali celó nič se ni spremenil naš slovenski jezik od 300 let semkaj. —

Daje se po navadi novovercom hvala, da so pervi začeli naš jezik tiskati. To je, kolikor se vé do zdaj, resnica; pa ne smé se misliti, da je samo novoverstvo bilo prijatel našemu domačemu slovstvu. Pravi nam sicer zgodovina, da je bilo veliko slovenskih bukev sožganih, ko je katoliška vera pri nas zopet zmagala; iz tega bi kdo utegnil soditi, da je katoliška cerkev bila sovražnik našemu slovstvu. Bi pa prav sodil po takem? Ne vém. Vneti ljubljanski škof Tomaž Kren je sam poslovenil nedeljske in prazniške liste in evangelije, ter jih izdal leta 1612. Apostoljski poslanec Sikst Karkan, germanicijanski škof, ki je leta 1620 iz Rima odbran prišel obiskat in pregledat ljubljansko škofijo, je dalje skerbel, naj bi se izdal slovensk katekizem s pesniškimi bukvami vred. Nočem dalje razkazovati, da je ravno katoliška duhovšina do poslednjih časov najbolj ohranjevala naše domače slovstvo. Če so pa kdaj pri nas novoverci imeli kaj hvale zastran domačega slovstva, se kaže, da je pri sedanjih novovercih blezo drugač.

Spredaj stoječa pesem me opomni na drugo reč. Mnogo mnogo starih národnih slovenskih pesem se je že nabralo, in se še nabira; veliko so jih oznanile tudi že „Novice“. Nekaj pa moram o ti priliki reči o národnih pesmah. Kako je to, da med narodnimi pesmami, ktere izhajajo na svetlo, jih je poslednji čas toliko zgolj erotičnega obsežka? Ali je naš narod samo tacih pesem si koval? ali ni imel več pesem od bojev ali druzih zgodb, kakoršne so, na pr., serbske? ali so tiste pesmi vse zgubljene, in narod za-nje več ne vé? Spomnim se, da slavni Anastazi Grün v predgovoru svojih bukvic „Volkslieder aus Krain“ pravi, da obilost tistih poskočnih pesem ni izvirek domačega duha, ampak ptujega, ki je prišel iz germanskih planin. Jez bi pač hotel prositi in opominjati, naj bi se tudi po epičnih in drugačnih liričnih več popraševalo; gotovo jih je še mnogo mnogo skritih; saj zlasti iz časov turške vojske skorej več znamo serbskih in ogersko-slovenskih, od kraljeviča Marka in od kralja Matjaša, kakor pa bolj domačih. Vém sicer, da mnogo starih pesem se je pogubilo po ojstrih prepovedih, ne peti kacih kvant, in da se je premalo razločevalo *): kaj je zares prazna ali napčna in umazana kvanta, in kaj prav za prav dobra pesem. Opomniti pa moram zopet, naj se to ne naklada samo katoliškim duhovnom v krivico; zapisano in natisnjeno se nahaja ravno v Truberjevem katekizmu, da naj se pojejo le pesmi iz njegovih bukev, in druge pesmi, kakoršne je narod do tedaj pel, naj se vse pustijo, ker so le prazne marnje. Reči bi se utegnilo, da ravno čas novoverstva na Slovenskem je dôba, kjer so začele umolkovati národne pesmi; saj epičnih dobrih narodnih spevov se ne nahaja več po tistih dnevih. Vsakemu se daj pravo!

II.

Med rokopisi semeniškega arkiva v Ljubljani se nahaja sledeči

Izgled prisege za spreobernjence.

„Jest J. persežem Gospodu Bogu sedaj letaku; de jest hočem timu svetlimu visoku rojenimu Firštu inu Gospodu Gospodu Ferdinandu hercogu Austriae etc. moimu milostivimu Gospodu in deželskimu Firštu in niegove firštove svetlusti erbam inu sporednikom, služaben in pokoren biti; zuper nih firštlih svetlust, ali nih erbe, nič handlati, temuč uso nih škodo oznaniti, povedati, inu nih nuca inu prida kakor deleč znam inu morem, pomišlat inu naprej staviti. Pred usemi ričmi pak, obene krive zapelavske, lutriške zmote ali vere, ampak te same edine, izveličanske, svete karšanske, jogerske, katolske, stare rimske vere se hočo diležen sturiti; zraven tiga tudi per obenim shodu ali ukupspravišču, u katerim bi se zuper to sveto katolsko, pravo, staro, rimsko cerkev inu vero handlalu, govorilu ali ravnalu, se nočem pustit najti, ampak teh istih se hočem popolnama ogibat. Kakor meni gvišnu Gospud Bug pomagaj inu usi nega lubi Svetniki. Amen.“

Ta prisega, kakor se kaže iz obsežka, izhaja iz tistih dní, ko se je leta 1600 po volji nadvojvoda Ferdinanda imelo zatreti vse novoverstvo na Štajerskem, Koroškem in Krajnskem, da bi bila zopet gospodovala sama katoliška vera. Takrat je bilo sploh pisano: kdor hoče ostati v deželi, bodi katoličan; kdor noče biti katoličan, hodi od tod. Marsikomu bi se to utegnilo zdeti preterdo; pa Ferdinand je ravnal tako z novoverci, kakor so delali novoverski knezi s katoličani; saj se bere še današnje čase, da na Švedskem mora iti iz dežele, kdor prestopi od luteranstva v katoliško cerkev. Razun tega pa se mora pomniti tudi to, kar dr. Hurter dokazuje v svojih bukvah „Geschichte Ferdinand II.“, da namreč novoverci so se tudi vzdigovali zoper deželsko oblast, in so nadvojvodu dostikrat odpovedovali pokoršino. Zatoraj je v prisegi perva beseda od pokoršine proti knezu, potem od svete vere. To so reči, ki so vredne spomina tudi zdaj. Hicinger.

*) In še dan današnji od nekterih ne razločuje. Vred.

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

Dalje pri besedah, ki so po raznih krajih jako razno zavite, naj bi umna kritika tenko presodila, kaj in kako je dobro, kaj popačeno. Vsacega pa uže pamet uči, da tukaj ni opravljeno samo s tim, da se dobro zná domača slovnica; treba je, da se vé vsaj tudi stara slovenščina. Vsaka malo znana, ali knjigam čisto neznana beseda v obširnejih besednjacih mora, ako je le mogoče, imeti oznanjen kraj, od koder je doma. Dalje, ko pišemo novoslovenske slovarje, zato naj bi ne vtikali brez potrebe staroslovenskih besed, ktere so uže med nami iz navade; kjer bi se pa to vender le storilo, vselej bi se moralo povedati: od kod? Tudi naj bi ravno iz tega vzroka pri miru puščali vse blagó druzih narečij, vzlasti pa to, kar je novega; saj napek narejati znamo, hvalo Bogu, sami. Take besede v tacih knjigah so le zapeljive in nevarne tistim, ki niso terdni v jeziku. Najpervo zberimo, kar je domačega, potem še le primerjajmo z druzim; pisanje tacih primerjajočih knjig ni težavno, ako ima dovolj gradiva pisatelj pred sabo. Tudi bi djal, da naj bi neusmiljeno rešetali vso novino zdanjih slovenskih knjig, vzlasti sostavljenkam naj bi zapirali vrata, ker so večidel vse narobe zvozlane. Posebno tù bi se moralo vejati, kakor sta župnik in brivec v Don Quixotovi knjižnici. Da bi se na dozdanje slovenske slovarje smelo čisto malo ali pa nič opirati, to se vé uže samo ob sebi. Po tacem ravnanji bi dobilo pisanje veljavo, kakoršne zdaj ne more imeti: bilo bi prava in čista jezikova podoba, in človek bi se lahko zanesel, da je res, kar bere; lahko bi se iz njega učil; bilo bi tudi velik pripomoček slovanskemu jezikoslovju sploh; in reči bi se moglo, da smo Slovenci vsaj enkrat eno delo tako zveršili, kakor ga hoče imeti visoka stopinja današnje omike in učenosti.

Le-ta ponižna opomba „anti“ ne bo še le „post festum“; saj se dela ravno zdaj besednjakov poglavitni, to je, slovensko-nemški del.

11. Zadnjič pa izhaja naše slabo pisanje tudi od tod — naj se pové še to; saj menda je uže enkrat čas, da se izblekne — ker se bojimo vsake sodbe in vsacega še tako pametnega pretresovanja. Kritika nam je veče upanje napredovanja! Nikar ne recimo: časniki se ne bodo pričkali in prepirali! Kdor se med ljudí pokaže s kacim očitnim delom svojega uma ali svojih rok, mora biti pripravljen, da se mu tudi očitno pové, zakaj in kako je njegovo delo všeč ali nevšeč. Kdor je zavoljo tega v strahu, pa naj raje molčí; potem ga nihče ne bo ne grajal ne

*

hvalil. Vuk pravi: „Kdor se boji vrabcev, naj ne seje prosá; kdor izmed pisateljev se plaši recenzentov, naj nikar ne jemlje peresa v roke: literatura ne bo nič zgubila ž njim; zakaj on sam priča, ne samo, da ne zná, ampak da tudi noče znati!“

Menim, da ni uže s tim vse opravljeno, da se piše; ampak da je perva in poglavitna reč, kaj in kako se piše. Ko bi se čevljar oglasil in rekel, „da je uže dobro, da se le škorne delajo; na tem pa ni malo in dosti ne, kako se delajo; naj bo stopalo merjeno okoli vogla, ali pa okoli človeške noge; naj bo golenica široka kakor stopa, ali ozka kakor nožnica“, — gotovo bi se tacemu kerpucniku smejalo malo in veliko, in vsi bi rekli, da je neumen. Čudo pa je, da se nam to čudno ne zdí, ker dosti pa imenitnih pisateljev med nami terdi, in ker z boječnostjo pred kritiko sami kažemo, da nam je vse enako, naj se piše kakor hoče, da se le piše; bodo uže zanamci popravljali! — Zanamci bodo imeli brez tega popravljanja dovolj, in menim, da slab oče svojemu sinu bi bil, kdor bi djal: tù bom dve, tri smreke posekal; obelil in oklestil jih pa ne bom; tudi bo treba tri voze kamna ulomiti, kader moj sin zraste, da si bo kočo zidal, ako bo hotel; lahko bi mu več pomagal, pa nočem; za-me je dobra od štirih strani podperta bajtica, če prav dež in sneg va-njo gré. — Ni treba vsega zanamcem na glavo obešati! Kaj pa bo, ako se bodo tudi zanamci vedno in vedno le na svoje prihodnjike zanašali? Kdaj bo kdo prijel za delo? Vsacemu človeku je dolžnost, da stori, kolikor mu je mogoče. Ali navada med ljudmi in tudi potreba je, kdor se poprime kacega pôsla, da se ga najpervo do dobrega izučí. Še loncovezec, ki res nima zvitega rokodelstva, se mora vender učiti, preden gré sam z dratom po svetu; pa bi se pisar ne učil, preden se loti peresa?

Ako ti je res kaj za narod, pa ne samo za-se, ne boš otresal, če se kdo zglasi in ti dobrovoljno reče: brate! lej to in to menim, da nisi prav naredil. — Ako si pravi pisatelj, kteremu je mar svojega dela, še vesel boš, da imaš človeka, ki ti kaj pokaže, da se veš prihodnjič ogniti, česar se pervič nisi vedil. Kdor pa samo zato piše, da bi prinesel mavho polno hvale domú, kakor lončar za svoje piskre polno vrečo žita, temu je le za-se; naroda, jezika mu je toliko mar, kolikor žabi oréha. Tak, če kaj ne zná, tají, da ne zná; zato se pa tudi noče učiti, in se tudi nikdar hotel ne bo, ker misli, posebno ako je uže prileten, da je gerdo učiti se; tak ni vreden prizanašanja! Kako je to, da imamo dovolj pisarjev, ki še ne znajo pervih slovniških pravil, pa vender hočejo biti gotovi nesmertne slave, pa vender hočejo dajati postave? Kdo nam je tega kriv? Samo to, ker se bojimo vsake sodbe, in ker jo zatiramo.

(Konec sledí.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XXXIX.

Le malo korakov više proti dolini Jozafat je na zahodni strani doline Siloe, zgorej omenjeni vasi tega imena ravno nasproti, sloveči z velikim čudežem posvečeni studenec, ki mu tudi Siloe pravijo. Vse troje — namreč dolina, vas na izhodni in studenec na zahodni strani doline — se imenuje Siloe. Da se pa nad dolinami ne motiš, Ti morem povedati, da doline Jozafat in Siloe ste prav za prav ena sama dolina, ki se od severja dobre pol ure naravnost proti jugu do Nehemijevega vodnjaka vleče in Jeruzalem na izhodni strani obdaja.. Severni polovici pravijo Jozafat, južni pa Siloe. Od Nehemijevega vodnjaka pa, pri kterem se Gehéna s to dolino zedinja, noter do mertvega morja, ste obe zedinjene dolini, namreč Jozafat-Siloe in Gehéna le še, sedaj širja, sedaj ožja soteska med grozovitim skalovjem, po kteri teče o deževnem času potok Cedron v omenjeno morje.

Sedaj pa se verniva k omenjenemu slovečemu studencu, da se predeleč ne oddaljšava od njega. Čudež, po kterem je studenec Siloe posebno, neumerljivo slavo zadobil, je resnična in gotova prigodba, ki se je sodniško preiskovala. Je pa ta-le: V neki ulici jeruzalemskega mesta vidi Jezus, z učenci svojimi memo gredé, nekega od rojstva slepega človeka. „In učenci (Joan. cap. IX. v. 1. & sequ.) ga prašajo: Rabbi, kdo je grešil, on ali roditelji njegovi, da je slep rojen? Jezus odgovorí: Grešil ni ne on ne roditelji njegovi, ampak da se razodenejo dela Božje nad njim. Jaz morem delati dela tistega, ki me je poslal, dokler je dan; pride noč, ko ne more nihče delati. Dokler sem na svetu, sem luč sveta. To rekši pljune na tla, in naredí blata iz sline, in namaže blato na očí njegove, in mu pravi: Pojdi in umij se v ribniku Siloe (kar se pretolmačeno pravi Poslan). Gré tedaj in se umije, in pride vidijoč nazaj. Sosedje tedaj, in tisti, ki so ga prej vidili, ker je berač bil, so djali: Ali ni ta tisti, ki je sedel in ubogajme prosil? Nekteri so djali: da je on — nekteri pa: Nak, ampak le podoben mu je. On pa je djal: Jaz sem tisti. Djali so mu tedaj: Kako so se ti očí odperle? Odgovorí jim: Tisti človek, ki se mu Jezus pravi, je naredil blata, in je pomazal očí moje, in mi je djal: Pojdi k ribniku Siloe in umij se. In sem šel, se umil, in pregledal. In djali so mu: Kje je on? Pravi jim: Ne vém. Tedaj ga peljejo, ki je slep bil, k Farizejem. Bila pa je sabota, ko je Jezus blato storil in mu očí odperl. Spet ga tedaj vprašajo farizeji, kako je pregledal. On pa jim pravi: Blata mi je djal na očí, in umil sem se in vidim. Djali so tedaj nekteri iz Farizejev: Ta človek ni od Boga, ker sabote ne derží. Drugi pa so djali: Kako more grešni človek take čudeže delati? In bilo je razpertje med njimi. Spet tedaj pravijo slepemu: Kaj praviš ti od njega, ki ti je očí odperl? On pa je djal: Da je prerok. Niso tedaj verovali Judje od njega, da je slep bil in pregledal, dokler niso poklicali roditeljev njegovih, ki je bil pregledal. In prašali so jih rekoč: Je ta vaš sin, od kterega pravite, da je bil slep rojen? Kako tedaj vidi sedaj? Odgovorili pa so jim roditelji njegovi in djali: Vémo, da je sin naš, in da je slep rojen: kako pa sedaj vidi, tega ne vémo: ali kdo je očí njegove odperl — tudi tega ne vémo. Njega prašajte. Star je zadosti, naj govori sam od sebe. To so djali roditelji njegovi, ker so se Judov bali: zakaj Judje so bili že sklenili, da, ako bi ga kdo za Kristusa spoznal, naj se iz shodnice verže. Zato so djali roditelji njegovi: Saj je star zadosti, njega prašajte. Spet tedaj pokličejo človeka, ki je slep bil, in mu pravijo: Daj čast Bogu. Mi vémo, da človek ta je grešnik. On pa jim pravi: Če je grešnik, ne vém; le to vém, da sem slep bil, in da sedaj vidim. Spet pa mu pravijo: Kaj ti je storil? Kako ti je očí odperl? Odgovori jim: Povedal sem vam in slišali ste. Hočete spet slišati? Ali hočete tudi vi učenci njegovi postati? Kleli so ga tedaj in djali: Ti bodi učenec njegov: mi pa smo Mojzesovi učenci. Mi vemo, da Mojzesu je Bog govoril: od tega pa ne vémo, od kod je. Odgovorivši človek ta jim pravi: To je pač čudno, da ne veste, od kod je, in odperl je očí moje. Vemo pa, da Bog grešnika ne usliši. Kar svet stoji, se ni slišalo, da je kdo očí rojenega slepega odperl. Ako bi on od Boga ne bil, bi ne bil mogel nič storiti. In odgovorivši mu pravijo: V grehih si rojen vès, in nas učiš? In pahnili so ga ven. Jezus je slišal, da so ga ven vergli (iz sinagoge izobčili): in ko ga je našel, mu pravi: Veruješ ti v sina Božjega? On pa pogovori ter pravi: Kdo je, Gospod, da verujem va-nj? In Jezus mu je djal: Vidil si ga, in ta, ki s teboj govori — je. In on pravi: Verujem, Gospod, in se verže na tla in ga moli. In Jezus pravi: Jaz sem prišel na svet v

sodbo, da ti, ki ne vidijo, vidijo, in ti, ki vidijo, slepi postanejo. In slišali so to nekteri iz Farizejev, ki so ž njim bili, in so mu djali: Ali smo tudi mi slepi? Jezus jim pravi: Ako bi slepi bili, bi ne imeli greha: sedaj pa pravite: da vidimo. Zato ostane vaš greh.“

Imenitni zvirek ali studenec ta, ki so ga v starodavnih časih Rogel imenovali, je precej globoko pod zemljo in daja obilo dobre hladne vode. Ker jo pa le v slabo ustrojene mehe zajemajo in le v takih mehih v mesto nosijo, dobí lahko nekakošen neokusen duh in se rada pokvari. Voda se steka iz studenca v podolgasti čveterovoglati ribnik, ki še stojí, kakor nekdaj; iz ribnika pa teče po dolini in namaka omenjene verte.

O tem slavno znanem zvirku ali studencu pripovedujejo tudi, da ima vsakih šest ur pritok in odtok kakor morje. Tega pa ne morem ne poterditi ne tajiti, ker sem zvirek le memo gredé malo časa ogledoval.

Nekoliko dalje proti severju je drugi studenec, ki zvira iz hriba Moria, in ki mu studenec matere božje pravijo. Zakaj „matere Božje“, nevém, ker izročila, ki pripoveduje, da je Marija, ko je 40. dan po porodu sinka v jeruzalemski tempelj nesla, ga po postavi Bogu darovat, tù plenice prala, ne verujem. — Tudi ta studenec je globoko v tleh in dolge stopalnice peljejo do vode. Voda pa je slabejša in neokusnijša od une v studencu Siloe; vendar jo nosijo cele mehe v mesto, pa menda le zato, ker je bliže mestnih vrat.

(Dalje sledí.)

Iz Ljubljane do Žirov.

Potopisne čertice.

(Konec.)

Preserčnega sprejéma v Žiréh ne bomo popisovali, ker to je privatna reč, ktera ostane v sercu prijatlov; škoda le, da človek vsake vesele ure ne more pribiti, da bi mu ne ušla tako hitro!

Ko smo v veseli družbi odkosili, smo vsi skupaj šli na ogled Žirovskega sveta, kterega so nam tukajšni kaplan, častiti gospod Jernej Lenček v svojem letošnjem „Romarji“ tako izverstno popisali, da moramo tù očitno željo izreči po več takih popisih mile naše domovine. Potem še le bi poznali naše kraje skozi in skozi, čez in čez. Kdor ne verjame, naj vzame „Romarja“ v roke — zalo knjižico, ktera ima večjo vrednost kakor le koledar biti za 365 dní.

Na tem ogledu sem si spet zaznamoval v potne bukvice marsikaj, kar hočem očitno povedati. Če se je v tem zapisu spet sèm ter tjè kaj pelína pomešalo med med, naj mi nihče za zlo ne vzame; saj ni nič rečeno zato, da bi zabavljal, ampak vse le iz dobrega namena in resnično; saj pa tudi beseda ni konj!

Da je Žirovska dolina tako obširna, ravna in pa prijazna, nisem mislil, dokler je nisem vidil; škoda le, da je na več mestih močirna. Močirnost ta pa bi se dala popolnoma popraviti in premoženje Žirovčanov bi se dalo za tavžente pomnožiti, ako bi Sovri, ki se po kačje vije po celi dolini, se napravila ravna in dosti globoka struga, — ako bi se Račova tudi uravnala in mnogim drugim manjšim vodam naredil dostojen tok. Početje to ni tako strašno, da bi se ne dalo z združeno pomočjo pridnih Žirovčanov sčasoma dognati v prid celi okolici. Če bi se pa to storilo in po tem ubranile povodnji, in kadar se bojo odtod napravile pripravne ceste do železnice v Logatec in pa v Vipavo, bi obogatela Žirovska dolina neznano. Hvalili so nam duhovni gospodje tukajšne ljudí, da so bistre glave in za uk pripravne, da so pridni in bogljivi, — vidi se to tudi očitno na lepo obdelanem polji celó po hribih, lepi živini, čednih hišah itd., — znan je tudi bravcom „Novic“ marljivi gospodar, ki umno obdeluje svoje močirne senožeti, pridno glešta svojo živinico, pridno bere kmetijske nauke i. t. d., Janez Otrin mu je ime. Če je več takih gospodarjev v Žirovski dolini, ni obupati, da bi se sčasoma ne lotili nasvetovanih poprav, ktere je „Romar“ prav na drobno popisal in ktere bi se dale pod vodstvom zvedenega senožeskega inženirja kakor je gospod F. Šmid v Gradcu, kterega smo že tudi v Ljubljani imeli in bi ga tudi v Žire dobili, lahko izpeljati. Da pa že jutri ne more to biti in tudi po jutrajšnem ne, bo vsak spoznal, kdor od kmetov ne terja preveč na enkrat. Dosti je za zdaj, da bi le vsi prav prav živo spoznali to potrebo in jo vcepili tudi v serce svojih otrók, da se delo gotovo izpelje, kadar pridejo bolji časi.

Od deleč ogledovaje pridno obdelane hribe v okolici Žirovski, se nam je nehoté prisilila misel, kako dobro bi bilo, da tisti Ljubljančanje, kteri ne verjamejo, da se dá naš goli Golovec obdelati, bi enkrat stopili lesèm in si od Žirovčanov posneli izgled, obdelovati hribe!

Živa potreba, na ktero pa morajo Žirovčanje kmali misliti, je nova cerkev in nova šola. Obojne ste zdaj res take, da niste za popravljati več; treba je novih. „Romar“ to točno dokazuje. Veliki fari ne zadostuje več majhna, nizka, temna, vsa našarjena cerkev; uborno šolsko poslopje pa tudi vpije po novem prostornišem, ker fara šteje okoli 500 za šolo ugodnih otrók. Kaj dobro mi dopada tukajšna naprava, da tako imenovana nedeljska šola ni ob nedeljah, kadar imata duhovna gospoda že tako dosti opraviti in tudi šolska mladina rada praznuje, ampak da je ob četertkih. Tudi za podučenje mladih in starih Žirovčanov v sadjoreji ni menda nikjer lepše priložnosti kakor je tukaj; lepi vert farovški, ravno pred farovžem, zasajen z obilnim mladim sadnim drevjem, in pa gospod fajmošter Majnik, vsi unet učenec nepozabljivega gospoda Pirc-a in zdaj sami sadjorejstva marljiv učnik: kaj je treba več, da bi se po celi dolini razlil blagoslov dobrotne sadjoreje!

O vsem tem ogledovanji Žirovske doline (bili smo tudi pri pohvaljenem Otrinu) se je nagnilo sonce za gore. Usedli smo se zvečer na vertu skupaj na klop in kramljali o stoternih domačih rečéh. Kar jo zagodejo godci v neki bližnji gostivnici — ženitovanje je obhajal neki rovtar. Vprašali smo radovedni: ali se ne vé, kam da bota berž po svatovšini potovala nova zaročenca? „Domú bota šla v rovte, kake dve uri odtod, kadar se bo vsa družba dovelj naplesala in napila“ — so nam odgovorili. Tak vendar še ni na kmete zašla tista smešna nova navada ljubljanske male gospôde — sem si mislil — po kteri se koj po poroki zaročenca na daljno pot podasta; — ljudjé pravijo, da gresta „po pôper.“ Ali je to res ali ne, ne vém; smešno je gotovo. Nekdaj je mlada žena koj nastopila gospodarstvo v hiši in je imela sto in sto rečí opraviti; zdaj letita oba od doma, kakor da bi jima gorelo za petami, nobenemu ni mar za dom.

Drugo jutro smo precej zgodaj vstali in se poslovili od Žirov. Gospod fajmošter in gospod kaplan sta nas spremila in nam na prijetni poti do cerkve sv. Ane na Ledinici skazovala še enkrat Žirovsko dolino z njeno okolico. Lepa romarska cerkev sv. Ane kraljuje na prijaznem homcu in se prijazno ozira po Žirovskih poljanah. Gospod fajmošter so nam tù maševali in kakih pet kmečkih deklet je pelo tako lepo, da smo se vnovič prepričali, da cerkveno petje ni menda nikjer tako izverstno kakor na Krajnskem.

Kmalo potem smo slovo vzeli od gospoda fajmoštra, gosp. kaplan pa so nas še spremili čez Poljane do Visokega, kjer smo zali gradič gospodarja Kalana ogledali, ki je res ogleda vreden. Po pravici se šteje v čast kmečkemu gospodarju Kalan-u in njegovim prednikom, da so ohranili v tem gradiču vse staríne, s kterimi se je to nekdaj gosposko poslopje sponašalo.

Med potoma do Poljan smo se prepričali, da cesta iz Trebije do Žirovskega je zlo nevarna, pa tudi ta Pod goro, čeravno pod gospod Pajk-om že dosti zboljšana, potrebuje prenaredbe. Ko bi se nevarna cesta djala na uno stran Sovre, bi bilo to za ta kraj velika dobrota. Terdni volji je ob pravem času vse mogoče.

V Poljanah smo kosili v gostivnici znanega premožnega gospodarja, kterega gospodarstvo razodeva umnega moža; marsikteri grajšak naj se skrije pred njim, zlasti kar se tiče živine. Kakih 20 goved smo vidili v prostornem hlevu in vse enega plemena, ktero si je po umnem plemstvu sam ustvaril. — Tudi slavni naš Rodoljub Ledinski so z nami kosili. Vse prehitro so nam ure tekle; napili smo še enkrat zdravíco vsem domoljubom in se težkega serca ločili od predragih prijatlov, v spominu še enkrat vernivši se do Žirov.

Kmali smo bili v Loki. Tù smo bili v gradu spet prijazno gostovani, in mračilo se je že, ko smo se derdrali proti Ljubljani.

Tù sem vzel še enkrat popis ljubeznjivega izdatelja „Slov. Romarja“ v roke, in še enkrat sem se v duhu prestavil na prijazni Žirovski svet. —

Če kdo morebiti želí zvediti, kdo je to pisal, ker bi morebiti rad pisatelja kam zatožil, mu odkritoserčno povem (čeravno sicer nikoli ne podpisujem svojega imena), da pisatelj teh verstic je — vrednik „Novic“ sam.

Národna pripovedka.

Tat, da malo takih.

Živel je svoje dní neki grajšak prav zadovoljen na svojem posestvu. Imel je lepo grajšino in mnogo podložnikov, ki so mu obdelovali obširno polje. Hotel je pa zvediti, koliko podložnikov da ima; razglasil je toraj svojo voljo dalječ okrog, in od vseh krajev so se stekali v grad kmetje, in vsak je naznanil število svoje družine.

Nekega dné pride tudi siv starček do grada, da bi sebe in svoje tri sine najavil. Grajšak ga prijazno sprejme in ga popraša za število otrok in kako se mu obnašajo otroci. Starček mu nekako ponosno odgovorí: „Jaz imam tri sine; jeden je mašnik, da malo takih; drugi je krojač (žnidar), da malo takih; tretji pa je tat, da malo takih.“ — Grajšak se začudi nad tako različnimi lastnostmi sinov jednega očeta, ter pravi, da bi se rad prepričal o resnici tega, kar je ravno kar slišal. Starček mu poterdi svoje besede in še pristavi: „Ako nisem govoril resnice, me dajte obesti na svisle moje lastne koče; prepričajte se sami o resnici mojih besed.“

Grajšak pravi: „Dobro! poskusimo s tatom; ako mi nocoj ne ukrade najlepšega konja iz hleva, bode ob glavo.“ Oče se poslovi in gré domú.

Ko pride do doma, reče sinu: „Čuješ ti, kradljivec! nocoj moraš iz grajšinskega hleva najlepšega konja ukrasti; če ti ne bo šlo delo dobro spod rok, zgubiš glavo.“ — „To bi bilo lepo“ — odgovorí sin — „zavoljo konja ob glavo priti! Ne bojte se, oče! pred ko bo polnoči, bom konja prijahal iz grajšine.“

„Oho! dragi, polagano, polagano! Grajšak sam je zapovedal to, in jez sem mu obljubil zaupaje v tvojo tatinsko umetnost. Grajšak bo zapovedal hlapcom konje varovati; ako ti spodletí podvzetje, gorjé za me in za te!“

„Le tiho, oče! ako grajšak dene konja pod sedem ključavnic, vse mu nič pomagalo ne bo; konja dobim, naj veljá kar hoče!“

„Da si srečen!“ reče oče, in pusti sina samega.

Komaj je solnce zatonilo, se že napravi tat na svoje opravilo. Obleče se ko kramar, si naloží v koš nekoliko steklenic žganjice, ter se vesel podá proti grajšini. Ko tjè dospe, je že bilo vse zaperto. Poterka na vrata in kmalo mu pride neki hlapec odpirat. „Kaj bi radi?“ — zagromí hlapec nad kramarjem. — „Slišal sem, da nekega tatu pričakujete; prišel sem k vam, da vam pomagam na straži biti.“ — „Nam ni treba nobenega pomagača“, ga zaverne hlapec in hoče vrata zopet zapreti.

„E, ako vam že pomagača treba ni, se vendar ne bote odpovedali kapljici žganjice?“

„Kaj z žganjem kupčujete?“

„Kako pa!“

„Te pa le noter; treba nam je okrepčanja. Res pričakujemo nocoj glasovitega tatú, in prepovedano nam je zaspati. Pa le tiho, da Vas gospod ne zapazi!“ Tako govorí hlapec in peljá tatú v podobi kramarja v hlev, kjer je že na vsakem konju sedel jeden hlapec. Žganje se je prileglo vsem. Mahoma poskačejo raz kónj vsi, ter se usedejo na tla okoli koša, in počnejo žuliti vodico rusko, da bi dobili več korajže se tatu zoperstaviti. Pa opekli so se bili; korajža jim je čisto prešla, ko so upijanjeni obležali na tleh ko klada na knalu. Tat si zbere najlepšega konja, ga zajaše in zbeži z njim proti domu. Ko so drugi dan hlapci eden za drugim se zbrihtali, so začudeni eden drugega pogledavali in popraševali, kako jim je konj ušel. Nobeden ni vedil, kako da so prišli ob njega. Posvetovali so se, kaj bi odgovorili gospodu, kadar jih bo vprašal, kako so varovali konje. Da so si bili tovarša z žganjem najeli, si niso upali povedati. Rekli so toraj gospodu, ko je bil prišel gledat, kaj se je zgodilo, da so sedeli vsak na svojem konji skoro do polnoči; o polnoči pa je nagloma zginil najlepši konj, in hlapec, ki ga je jahal, je pal na tla, da se je skoro raztrešil.

Gospod pomaje glavo in pošlje po starca, očeta tatovega. Ko pride starček v grad, ga hitro popraša grajšak: „Kaj dela vaš sin?“

„Ravno je zasel vašega konja in je odjahal v mesto na sejm“ — odgovorí starček in potegne klobuk z glave.

„Kadar pride domú, mu povejte, ako ne ukrade ponoči plahte z moje postelje, zgubí glavo.“

Oče se odpravi domú in pové sinu zapoved grajšakovo, ter mu reče, da mora plahto izpod grajšaka ukrasti. Sin pravi: „Plahta sicer ni toliko vredna kakor konj, pa vendar hočem poskusiti srečo.“ Berž se spravi na pot. Vzame v malem piskricu nekoliko vinskih drož seboj, pa se prikrade v grajšakovo sobo. Skrije se pod posteljo. Na večer pride grajšak spat, ter pové gospej, da ga ni volja zaspati, ampak da hoče čuti celo noč, dokler tat ne pride po plahto. Do polnoči je bil grajšak mož beseda, potem ga je pa le siliti začelo, da je zadremal. Sedaj se skobacá tat izpod postelje, ter vlije nekoliko drož v grajšakovo posteljo. Grajšak se kmalo prebudí, pošlata okoli sebe in se jako začudi, ko zapazi, da mu je postelja vmazana. Kar besedice ne žugne, ampak izvleče plahto izpod se, jo verže pod posteljo in zopet zaspí. Tat pa se pobere in beží s plahto domú.

Ko drugi dan grajšak starca popraša, kaj mu sin dela doma, mu ta odgovorí: „Neko podripano plahto si pere!“

Grajšak se zadere nad nespodobnim odgovorom starca; potem pa reče: „Vidim, da je vaš sin velik obešenjak, ali enkrat mu bo vendar spodletelo. Drevi mora moji gospej zlat perstan z roke ukrasti; ako ne, bo huda.“

(Konec sledí.)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

V Pazinu 27. jun. — F. C. — Tudi letos so prišli Lahi v Istro kupovati svilo za seme. Spervega je niso hotli drago plačevati, bili so vsi zastopljeni zastran cene; ali sedaj je cena pri vsem tem že poskočila na 2 gold. in čez. Pretekli teden je bila kupčija najživejša, pa tudi prihodnji teden se bo še marsikaj spečalo. — Komisija dunajske kmetijske razstave je tudi isterske vina preojstro

sodila. Svetovala je Istranom, da bi belino z černino nadomestili. Res je, da se isterške černe vina bolj obrajtajo kakor bele; al v nekterih krajih je tudi belo zares dobro, posebno od pritličnih tert. — Redko slovesnost so unidan obhajali v Gračiščih. Dva svaka, ki sta se pred 51 leti na isti dan poročila, sta obhajala hkrati ženitovanje s svojima ženama. Sprožili so to slovesnost ondašnji gosp. fajmošter Matija Cimerman, ki si neutrudljivo prizadevajo za dušni in telesni blagor svojih farmanov. Prelepa farna cerkev oznanuje njihno gorečost za slavo Božjo, pa tudi na široko slové kakor poseben požlahnovavec vinske terte. — Sploh je veselo znamenje za Istro, da se je tudi tukaj začel buditi duh napredovanja. Posebno svilstva so se ljudjé letos močno poprijeli, ker so lansko leto svilo (žido) tako drago spečali. Pridelali so letos obilo zdrave svile in jo drago prodali. Murve so jeli obilo saditi, zakaj tudi listje murvino se je letos tukaj po 5 gold. cent prodajalo. Čul sem celó, da je nekdo listje ene same orijaške murve za 85 gold. prodal, česar vendar ne morem verjeti. Bog!

Iz Buj v Istri 22. jun. V. F. — Tudi letos je prišlo 6 Lahov k nam v Buje svilnih kokonov kupovat; toda letos se ljudjé ne hvalijo s červiči, kupci pa tudi ne z robo. Nekaj červičkov je bilo obolelo in ljudjé so glas zagnali, da so letos kavaljeri (Lahi imenujejo svilne červiče tako), v mnogih krajih bolni; s tem so si sami škodvali, ker kupci najdejo sto izgovorov, da robo potem nižje plačajo. Kar letino zadeva, so žita prav lepe v okolici med Kvietom in Dragenjo, pa suša nam je do sadaj zlo nagajala; v tem, da je drugod dež suho zemljo večkrat napajal, je bilo pri nas suho; danes pa tudi pri nas rosí, hvala Bogu, in tako upamo dobre letine. Terta se bo le srednje obnesla, zakaj po visokih legah, kodar burja hudo piše, je tersje pozimi pozeblo, od plesníne se pa vendar skor nikjer nič ne vidi. Oljka je tukaj okoli prav lepo ocvéla, in če nam jo mili Bog obvarva, bo tudi dokaj olja. Ker ste v „Novicah“ oznanili, da slavni gospod Ivan Kukuljević Sakcinski bi rad izvedil umetnike, kteri čeravno niso po vsi deželi znani, pa vendar svojo delo dobro razumejo, Vam tudi jez enega tukaj naznanim. V Bujah stanuje že 6 let Jakob Taučer, rojen 25. julija 1824 v spodnji Idrii na Krajnskem. Izučil se je pri svojem bratu Jurju Taučerju v Idrii, tedaj je tudi on podobar, malar in zlatar. Da pa svojo umetnost dobro razume, pričajo njegove lepe dela po Istri: v Šmari, v Kastelboni, Šterni, Kastelveneri, v Dvoru (Corte d'Isola), v Pomijanu, v Gradini, v Kerkavcah, v Bujah, pri sv. Antonu, v Sočergi, v Černicah itd., posebno lepo pa je napravil mnoge lepotije na altarji domače kapelice svetlega teržaškega škofa. Zagotovljam tedaj, da povsod delo in cena mojstra hvali, kakor so svetli škof že sami izustili.

Iz Beršeca primorske Istre 15. jun. — Vročina nas tare in čakali smo med gromom in bliskom dolgo časa že mile nebeške rosice, ktero nam je usmiljeni Oče vendar včeraj na večer tihoma poslal; že silno žejna zemljica jo je mahoma popila in se enmalo potolažila. Tersje so nam zopet to leto ščipavnice (žižki) nemilo oščipale in zavile; ne eden jih noče pobirati brez zapovedi gosposkine; vsi prijatelski nagovori in svéti so le bob v steno; drugo leto se nam bo vino gotovo podražilo. Sadne drevesa so obilno cvetéle, sadja pa le sredjno mero obderžale; češnje so posebno lepe in kusne. Poljske žita so zale; da jih le kakošna nevihta ne zadene! — Slišali smo, da je po več krajih v Istri že toča (grašica) razsajala. Da bi pač tudi Istrani resno premislili korist zavarovavnice poljskih pridelkov pred škodo toče v Terstu, in ne živeli v vednem strahu pred slabim vremenom. Nadjamo se, da nas bo oljka letos bolj razveselila od lani; tako je obložena z cvetjem, da se serce vsakega raduje; le dežja, dežja nam je še potreba, brez njega smo siromaki. Z Bogom!

Sajovec Jakob.

Iz Cateža na Dolenskem nam je došla bridka novica, da so ondašnji gospod fajmošter Juri Kobe, še le 50 let stari, 27. dan pr. m. nagle smerti za mertudom umerli. Bili so rajnki „Novicam“ od njih pervege začetka noter do poslednjega časa eden njih najiskreniših podpornikov, in nedavnej so nam poslali národno pesem, ktera pride žalibog! že po njih smerti v natis. Naj tedaj verlemu rodoljubu postavijo „Novice“ v sledeči pesmi spominek serčne žalosti po toliki zgubi!

ŽALOSTINKA
gospod Jurju Kobe-tu.

Pianger ben merti ogn'or, s'ora non piangi!
La Ger. lib. ct. III. st. 8.

U tamno oblačilo zavijeni
Na grobu tihem jokamo solzé,
V žalosti grenkem strupu utopljeni
Za Tabo mi stegujemo roké.
Za Tabo — oh prezgodaj nam zgubljeni!
Britko zdihuje ranjeno sercé:
Naj zagrinjalo večno se odgerne!
Nazaj Te kličemo iz zemlje černe!

Nazaj, kjer nam življenja solnce sije,
Ljubezen druži kjer use zvestó,
Kjer sapa mirna milost Božjo dije,
Kjer zlegajo zdravice se glasnó.
Nebrojno serc prijateljskih Ti bije,
V živenja stopi radostno koló!
Srebernih strun se zlegajo glasovi,
Milejši svitajo uže nam dnovi!

Tako Te kličemo prijatli zbrani,
Tak zvesta kliče Te Slovenija —
Povsod so Tvoga uma plodi znani,
Povsod je bistri duh Tvoj bil doma.
U serca vernih uki zasejani,
So priča truda neumornega —
Kako zdihuje zapuščena čeda,
Nepremakljivo v grob za Tabo gleda.

I glej! nebá odperajo se dvori,
Svitloba čárobna iz njih lije —
Ko v stvorstva pervem dnevu zori
Demantno oblačilo Bog pripne,
Da se pokaže na siónski gori,
I razsvetli stvarjenje čudno vse:
Tako, al v krilu krásnejem svitlosti,
Prikaže duh njegov se poln milosti:

„Nikar jokati, neha naj plakanje!
Kervavih sita zemlja je solzá!
Nikar topiti serc v britkostih za-nje,
K' jih že obdaja večna gloria!
Uzori vaši sladki tù so djanje,
Tù med narodi stermih ni meja,
Ljubezen Večna tukaj vse edini,
Ljubezni Večne vsa so ljudstva sini!“

I spred oči ko blisk prikazen zgine —
Skrivalo solnce se je za goró;
Ko okamnjeni več noben ne zine,
Pobesi tužno sleherni glavó.
Viharna strast divjati v persih mine,
Obernjeno v nebesa je okó,
I v svitu solnčnem solza se uterne,
Ter pade na odejo zemlje černe.

Jos. Novak.

Iz Ljubljane. Pretekli teden je potoval skozi Ljubljano v Mletke (Benetke) učeni gosp. prof. J. Šafařik iz Belega grada. Serbska vlada mu je — kakor „Sedmica“ piše — na prošnjo ondašnje literarne družbe — določila

300 gold., da bo mogel več časa ondi ostati in iz arhiva ondašnjega, kteri je po milosti sedanje vlade avstrijanske učenim zgodovinarjem odpert, nabirati gradiva za zgodovino serbsko. — Kakor v več časnikih je bilo tudi v „Novicah“ unidan omenjeno, da med 1062 lanskimi krajnskimi rekruti jih je znalo le 72 pisati. To mora biti tiskarna pomota, ali pa lažejo rekruti, ker za gotovo smo zvedili, da samo tistih, ki jih je lani naš mestni magistrat v vojake dal, jih je znalo 40 brati in pisati; iz vseh druzih kantonov bi jih tedaj bilo le še 32? To ne more biti. — 3. t. m. je prišel gosp. Chmel, vladni svetovavec in vodja namestnik c. k. skrivnega hišnega, dvornega in deržavnega arkiva v slovstvenih rečéh potovaje v Ljubljano in je iskal po arkivih zgodovinskega družtva in deželnega muzeuma starih pisem za veliko delo „Monumenta Habsburgica.“ Našel in porabil je ondi kakor tudi v zbirki gosp. vodja dr. Costa-ta marsikaj porabljivega.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. „Derž. zakonik“ je razglasil te dní cesarsko postavo, po kteri preuzamejo politične gosposke kazensko oblast čez več kaznjivih djanj od sodnij. Po ti postavi bodo sodile politične gosposke skoro vse kaznjive djanja, ktere so v kazenskem zakoniku kot „prestopi“ zaznamovane, in sicer na pervi stopnji politične okrajne gosposke tistega kraja, v kterem so bile storjene, v mestih, ktere imajo magistrate, pa magistrati. §. 2 omenjene postave imenuje tudi več prestopov, ktere bodo v večjih mestih policijske gosposke sodile.

— Sliši se, da bo štempelj pri štacunarskem blagu odpravljen.

— Ker bodo začeli po vseh Svetih 1858 novi dnarji veljati, bodo tudi pisemske, štempeljske in druge marke predelali.

— Ban Jelačić je še vedno bolehen.

Iz Českega. „Pražke Nov.“ pišejo, da je 19. junija na 3 ali 5 krajih v Novo-kraljevo dvorsko cerkev strela udarila in veliko škode naredila. Zanimivo je, da je ljudstvo polne piskre mleka donašalo, da bi gasilo, ker ima vražo, da se dá ogenj po streli samo z mlekom pogasiti.

Iz Ogerskega. Najnoveje pisma o stanju žita v Banatu, Bački, Samodžíi in Baranji so bolj vesele, kakor je bilo upati. Pišejo namreč, da se je v nekterih krajih prav dobre, v nekterih pa srednje dobre letine nadjati in sicer v vseh verstah žita. Senó bo drago, ker se ga je komaj tretji del kakor sicer nakosílo. Tudi oves bo težko bolji kup.

Iz Erdeljskega. Klausenburška družba za zavarovanje škode po toči in ognju je pretečeno leto plačala poškodovancom 55,014 fl. 36 kr.; zavarovani kapital je znesel 5 milijonov 266 tavžent 415 fl. 56 kr., in družba je bila v stanu plačati škode 408 tavžent 971 fl.

Iz Serbije. Serbsko ministerstvo za uk je izdalo 31. maja (po stari pratiki) v svoji versti edino in v našem véku osamljeno naredbo, s ktero uredniku „Serbskih Novin“ zapoveduje, da ima pisati zopet tako, kakor so Serbi pred razvitkom prave filologije v jugoslovanskih pokrajinah, ozirajoče se na narodne serbske pesme in na navadni narodni govor, pisali, to je, da ima zopet svoje sostavke kititi s tako zvanimi slaveno-serbskimi izrazi, na pr.: Knjaz mesto knez; knjažestvo mesto kneževina; visočajši mesto najviši itd.

Od černogorske meje. Udje komisije za uravnavo černogorskih mej se bodo sošli 15. julija v Dobrovniku, od tod pojdejo pa pozneje na mesto svojih posebnih opravil.

Iz Rusije. V mnozih časnikih (in tudi v „Novicah“) je bilo brati, da imajo na Ruskem namen, novo pratiko vpeljati. „Akademie-Ztg.“ pa piše, da niste mislile ne pravoslovna cerkev ne vlada, in tudi zdaj ne mislite, gregorianske pratike v Rusíi vpeljati.

Iz Bosne. „Agr. Ztg.“ piše: Dasiravno pišejo časniki Turkom prijazni, da so stiske kristjanov močno odjenjale, se smé v resnici rêči, da se kristjanom še vedno slabo godí kakor pred; pa tudi upati ni, da bo drugače, da bo bolje.

— Pred nekimi dnevi so zaperli v Berčki 150 kristjanov, ker so prišli na semen ali svoje pridelke prodajat ali pa si za svoje potrebe kaj nakupit. Zaperli so jih pa, ker so prišli brez potnih pisem. Posilili so jih potem, si potne liste kupiti, za ktere so mogli po 2 tolarja in po cekinu dati!

Iz Italije. V Piemontu se sliši še tù in tam kaka tožba o bolehanju svilnih červičev, pa vendar manj kakor v začetku mesca junija. — V Toškani so začeli červiči bolehati po četertem levenju. — Na Napolitanskem pridelek svile ne bo slab; bolji od lanskega. — Na Rimskem, zlasti v Ankoni, ni bilo slabo vreme konec mesca maja červičem nič kaj ugodno. (V Lombardíi, zlasti v Brenti, Cremoni in Brescii bolehajo in poginovajo červiči zlo o četertem levenju.)

Iz Nemškega. Svilni červiči so se začeli še le izplodovati in kjer so imeli dobrega semena, so se červiči konec maja in v mescu juniju dobro godili.

Iz Francozkega. Najvažneja novíca, ktero imamo iz Pariza, je ta, da je cesar svojega strica princa Napoleona za ministra Algerije in kolonij izvolil. Govorjenje je bilo spervega, da bo princ Napoleon vice-kralj Algerije, da bo ondi stanoval in lastno ministerstvo imel. Od tega so odstopili, ker je princ preveč samostojnosti zahteval in ker se to z občertom sedanje francozke vlade ne sklada. — Iz tega, da je princ Napoleon minister izvoljen, sklepajo ljudjé, da bo danes ali jutro cela francozka politika na drugo kopito nabita. Zdí se nam, da imajo preveč upanja. — „Weser Ztg.“ piše o tem: Ako stopi princ Napoleon danes med tiste, kteri deržé vajete francozke vlade v rokah, ima to toliko reči, kakor: Cesarja je do neke stopnje po svojih političnih mnenjih spreobernil. Princ Napoleon bo malo dní po nastopu svojega novega stanú pervič priložnost imel, očitno povedati, kako in zakaj se je vdal v cesarjevo zahtevanje. To priložnost bo imel namreč pri razstavi kmetijskih pridelkov in izdelkov v Limóžu.

— Nekdo piše v „Siècle“, da ta čas v Parizu vse gomazí kandidatov za gospodarstvo Moldove in Valahije.

— Razkačenost med francozkimi in angležkimi časnikarji je še vedno velika. Tudi nad avstrijanskimi se Francozje jezé, da bi si marsikdo misliti utegnil, da brez vojske ne bomo ostali. Brati je res v tem in unem časniku natolcovanje, da kujejo Francozi naklepe evropejskemu miru nevarne. Grof Valevski je poslal tedaj francozkemu poslancu pri nemško-zveznemu zboru v Frankobrodu depešo, v kteri zopergovarja s krepkimi besedami vsem takim govoricam.

— Konferencije v Parizu malo teka obetajo in brati je, da bodo do jeseni odložene. Sploh pa se vsi udje nekako nesložno počutijo, in nemški časniki celó pripovedujejo, da je Fuad paša nek že prosil, ga v Carigrad nazaj poklicati. — 3. t. m. je bila 7. sêja.

Iz Angležkega. V Londonu so prodajali 14. junija pogodbo leta 1612, ktero je slavni Šeakspear z lastno roko podpisal. Prodana je bila za 3150 fl.

Iz Španije. V Valencio in Barcelono dohaja obilo svilnih mešičev na prodaj po 4—5 frankov.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**